

Proboj pravne osobnosti

Kezelj, Tara

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:438780>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
INTEGRIRANI PRAVNI STUDIJ
KATEDRA ZA TRGOVAČKO PRAVO I PRAVO DRUŠTAVA

Tara Kezelj

PROBOJ PRAVNE OSOBNOSTI

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

Prof. dr. sc. Siniša Petrović

Zagreb, ožujak 2023.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. PRAVNA OSOBNOST	2
3. PROBOJ PRAVNE OSOBNOSTI U UŽEM SMISLU	3
3.1. POJAM PROBOJA PRAVNE OSOBNOSTI.....	3
3.1.1. ČLANAK 10. ZAKONA O TRGOVAČKIM DRUŠTVIMA	3
3.2. UČENJA O PROBOJU PRAVNE OSOBNOSTI	4
3.2.1. Američko učenje	4
3.2.2. Njemačko učenje	8
3.2.3. Englesko učenje.....	10
4. PROBOJ PRAVNE OSOBNOSTI DRUŠTVA KAPITALA.....	11
4.1. PRETPOSTAVKE ODGOVORNOSTI ZA PROBOJ	12
4.1.1. VLADAJUĆI POLOŽAJ ČLANA U DRUŠTVU	12
4.1.2. MIJEŠANJE IMOVINE ČLANA I DRUŠTVA	14
4.1.3. POTKAPITALIZACIJA DRUŠTVA	20
4.2. ODGOVORNOST ČLANA DRUŠTVA ZA PROBOJ.....	21
4.2.1. ČLAN DRUŠTVA KOJI VODI POSLOVE DRUŠTVA	21
4.2.2. ČLAN KOJI NE VODI POSLOVE DRUŠTVA	22
4.3. TERET DOKAZA (ONUS PROBANDI).....	23
5. SUDSKA PRAKSA	24
5.1. HRVATSKA.....	24
6. ZAKLJUČAK	28
LITERATURA.....	30
REGULATORNI TEKSTOVI I SUDSKA PRAKSA.....	30

PROBOJ PRAVNE OSOBNOSTI

Sažetak: Kroz povijesni razvoj obrazložit će se stajališta različitih zemalja i njihovih pogleda na institut proboja pravne osobnosti, odnosno institut odgovornosti članova društva kapitala za njegove obveze nakon gubitka privilegije neodgovornosti. Američka, njemačka i engleska učenja imala su najveći utjecaj u njegovom razvoju. Poseban naglasak stavlja se na američka poimanja na kojima su se izgradili i hrvatski stavovi o shvaćanju proboja pravne osobnosti. Najveći dio rada posvećen je razlozima postojanja instituta proboja te uzrocima zbog kojih do njega potencijalno može doći. Relevantne zakonske odredbe na koje se oslanja proboj pravne osobnosti nalazimo u važećem Zakonu o trgovačkim društvima iz 2022. godine, a specifično članku 10. i pripadajućim stavcima. Proboj se javlja u trgovačkim društvima, društvima kapitala koja karakterizira odvojenost imovine društva od privatne imovine njegovih članova i slijedom kojeg članovi društva kapitala uživaju povlasticu neodgovornosti za obveze društva. Ipak, od te povlastice može se odstupiti u slučajevima dokazivanja proboja pravne osobnosti.

Ključne riječi: proboj, odgovornost, trgovačko društvo, član

PIERCING THE CORPORATE VEIL

Key words: piercing the corporate veil, liability, company, member

Izjava o izvornosti

Ja, Tara Kezelj, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljen način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Tara Kezelj

13.03.2023.

1. UVOD

Svaki suvremeni pravni poredak omogućuje udruživanje osoba na privatnopravnoj razini na temelju pravnog posla radi ostvarivanja zajedničkog cilja. Udruživanjem osoba nastaju pravne zajednice koje ujedno mogu biti i pravne osobe, odnosno društvene tvorevine kojima pravni poredak priznaje svojstva pravnog subjekta. Osoba, djelujući samostalno, teško može dosegnuti opseg posla koje obavlja grupa udruženih pojedinaca. Iz tih razloga se formiraju društvena udruženja koja nazivamo trgovačkim društvima. Sva trgovačka društva imaju jedinstven cilj radi kojeg su i osnovana, a koji nije nužno ostvarivanje dobiti, nego može biti svaki dopušteni cilj. Trgovačka društva kapitala karakterizira samostalan pravni subjektivitet koji je izričito odvojen od subjektiviteta njegovih članova ili osoba ovlaštenih za zastupanje. Društvo samostalno ne može očitovati svoju pravno relevantnu volju zbog čega u ime i za račun društva djeluju fizičke osobe. Fizičke osobe koje mogu očitovati pravno relevantnu volju društva mogu biti zastupnici trgovačkog društva koji djeluju na temelju punomoći koje im je društvo dalo. Također, to mogu biti i članovi društva koji tada djeluju u ime i za račun društva. Svako trgovačko društvo ima svoju imovinu koja se razlikuje od imovine članova društva. Imovina društva nije fiksna, ona se povećava ili smanjuje ovisno o uspješnosti poslovanja društva. U trgovačkim društvima kapitala ne bi smjelo doći do miješanja dviju imovina, imovine društva i imovine članova društva. Obveze koje nastanu za društvo prilikom sudjelovanja u pravnom prometu ne obvezuju članove društva. Članovi za njih ne odgovaraju. Takvu privilegiju koja postoji u društvima kapitala nazivamo povlasticom neodgovornosti. Međutim, ako član društva zloupotrebljava tu povlasticu, doći će do probijanja pravne osobnosti. Zakonom o trgovačkim društvima navedeni su primjeri u kojima ponašanje člana društva nije u skladu sa dobrobiti društva. Ujedno, takvim postupanjem čini se šteta ne samo društvu, već i njegovim vjerovnicima. Takvo postupanje člana ili članova ne može se tolerirati i u ovoj ulozi javlja se institut proboja pravne osobnosti prema kojem članovi gube svoju privilegiju neodgovornosti za preuzete obveze. Svi slučajevi koji dovode do proboja imaju određene karakteristike koje se moraju kumulativno ispuniti i dokazati kako bi se moglo tvrditi da je riječ o proboju pravne osobnosti, a

koji su zloupotreba i oštećenje društva. Namjera je svijest o počinjenju, svijest o trenutnoj situaciji i svojem ponašanju te donošenju odluka.

U ovom radu spomenut ću i povijesna gledišta putem kojih se danas formiralo shvaćanje o institutu proboja, zatim pretpostavke koje potencijalno mogu prouzročiti njegov nastanak, odgovornost članova i ne-članova te na kome je teret dokazivanja u sudskom postupku. Dodatno na ovaj teoretski dio, analizirat ću primjere iz hrvatske sudske prakse.

2. PRAVNA OSOBNOST

Sposobnost biti nositeljem prava i obveza osnovno je svojstvo fizičke osobe te se naziva pravna sposobnost. Pravna sposobnost je urođeno svojstvo svakog čovjeka jer se stječe samim rođenjem, a gubi smrću. Pravna sposobnost priznaje se i začetom, a još nerođenom djetetu, lat. *nasciturus pro iam nato habetur, qoutiens de commodis eius agitur* (zametak se smatra već rođenim, ako je riječ o njegovim probitcima).

Uz fizičke osobe, kao pravni subjekti javljaju se i pravne osobe, odnosno društvene tvorevine kojima pravni poredak priznaje pravnu sposobnost. Pravne osobe, a za primjer ćemo uzeti trgovačko društvo, isto kao i fizičke osobe moraju moći biti nositeljem prava i obveza. Pravne osobe svoju pravnu osobnost stječu na zakonom propisan način, a to je upisom u sudski registar, a gube je brisanjem iz sudskog registra. Trenutak upisa ključan je za trenutak nastanka pravne osobnosti jer je to moment u kojem pravna osoba postaje nositeljem prava i dužnosti. Temeljem tog upisa, koji je konstitutivne prirode, pravna osoba može poduzimati sve radnje koje može i fizička osoba, to jest, tužiti i biti tužena, stjecati pokretnine i nekretnine, sklapati pravne poslove i odgovarati za obveze preuzete iz sklopljenih pravnih poslova.

Pravna osoba svoju pravno relevantnu volju ne može očitovati samostalno, već u njeno ime i za njezin račun to moraju činiti fizičke osobe.

Volju pravne osobe očituju fizičke osobe koje su ovlaštene za nju voditi poslove.¹ Prava i obveze koje se preuzimaju prilikom sklapanja pravnih poslova putem fizičkih

¹ Petrović S.; Ceronja P., *Osnove prava društava*, Zagreb, 2009., str. 23.

osoba, prava su i obveze samog društva, a ne fizičke osobe koja je djelovala u ime i za račun društva.

3. PROBOJ PRAVNE OSOBNOSTI U UŽEM SMISLU

3.1. POJAM PROBOJA PRAVNE OSOBNOSTI

Člankom 9. Zakona o trgovačkim društvima propisano je da trgovačko društvo odgovara za obaveze cijelom svojom imovinom.² Imovina društva sastoji se od novca, stvari i prava i sve što čini imovinu društva ne može činiti i imovinu njegovih članova. To znači da članovi društva kapitala ne odgovaraju svojom imovinom za obveze koje proizlaze iz pravnih poslova društva, već da postoji imovina koja je odvojena od imovine članova kojom društvo odgovara za svoje obveze. S time u vezi, postoji iznimka kojom se opisuje institut proboja pravne osobnosti i koja predstavlja pravnu situaciju u kojoj dolazi do odgovornosti članova društva kapitala za obveze društva iz razloga jer članovi društva zloupotrebljavaju načelo neodgovaranja za obveze društva.

3.1.1. ČLANAK 10. ZAKONA O TRGOVAČKIM DRUŠTVIMA

Stavak 2. članka 10. ZTD-a kaže: „Članovi društva s ograničenom odgovornošću, dioničari dioničkog društva i komanditori u komanditnom društvu ne odgovaraju za obveze društva izuzev kada je to određeno ovim Zakonom.“³

Navedenim stavkom jasno se očituje kako postoji neodgovornost članova društva kapitala za obveze društva, osim u zakonom propisanim situacijama. Ovaj stavak je pravilo, a sljedeći predstavljaju iznimke od pravila.

Stavak 3. članka 10. ZTD-a kaže: „Onaj tko zloupotrebljava okolnost da kao član trgovačkog društva ne odgovara za obveze društva ne može se pozvati na to da po zakonu ne odgovara za te obveze.“⁴

² Zakon o trgovačkim društvima, NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, čl. 9.

³ ZTD, čl. 10. st. 2.

⁴ *Ibid.*, čl. 10. st. 3.

Utvrđeno je kako postoji odvojenost članova društva od samog društva, ali se ovom zakonskom odredbom ta odvojenost anulira te se vjerovnicima omogućava da ispunjenje svojih tražbina mogu tražiti i iz imovine članova, ali se postojanje takve zloupotrebe mora dokazati.⁵

Nastavno na stavak 3. veže se i stavak 4. koji navodi slučajevu probuja pravne osobnosti temeljem zloupotrebe. Prema njemu: „*Smatra se da je ispunjena pretpostavka za odgovornost člana društva iz stavka 3. ovog članka naročito: ako član koristi društvo za to da bi postigao cilj koji mu je inače zabranjen; ako član koristi društvo da bi oštetio vjerovnike; ako protivno zakonu član upravlja imovinom društva kao da je to njegova imovina; ako u svoju korist ili u korist neke druge osobe član umanju imovinu društva, iako je znao ili morao znati da ono neće moći podmiriti svoje obveze.*“⁶

Ovdje se ne radi o taksativnom nabranjanju slučajeva zloupotrebe, već o primjerima u kojima postoji mogućnost da bi se moglo raditi o zloupotrebi prava i sukladno tome, o institutu probuja pravne osobnosti.⁷ Taksativno nabranjanje nije moguće zato što je za utvrđenje i dokazivanje probuja pravne osobnosti potrebna namjera kako bi se iskoristila povlastica neodgovornosti članova u njihovu ili tuđu korist, a na štetu društva.

3.2. UČENJA O PROBOJU PRAVNE OSOBNOSTI

3.2.1. Američko učenje

Terminologija koju danas poznajemo i na kojoj su izgrađeni hrvatski stavovi o probuju pravne osobnosti, potječe iz američkog prava i američke sudske prakse. Izraz „*piercing the corporate veil*“ veže se uz 1912. godinu i profesora Wormstera sa sveučilišta Illinois koji je termin iskoristio u svom članku po prvi puta iako praksa o probuju pravne osobnosti postoji još i prije spomenute godine.⁸ Iz uvriježenog američkog termina zapravo se razvio i naš pojam probuja pravne osobnosti, to jest,

⁵ Barbić J., *Pravo društava, knjiga prva, opći dio*, Zagreb, 2006., str. 296.

⁶ ZTD, čl. 10. st. 4.

⁷ Barbić., *op. cit.* u bilj. 5, str.297.

⁸ Jelinić S.; Akšamović D., *O probuju pravne osobnosti*, Pravo u gospodarstvu, 2009., str. 552.

radi se o prilagođavanju engleskih izraza hrvatskom jeziku. Američka praksa ne spominje samo jedan termin za institut proboja pravne osobnosti već se koriste i „lifting the corporate veil“, ali i „alter ego“ ili „mere instrumentality“ kao uži pojmovi koji konkretnije određuju primjere u kojima dolazi do proboja pravne osobnosti.⁹ Međutim, samo se „lifting the corporate veil“ može koristiti u istom značenju kao i „piercing the corporate veil“.

„Alter ego“ koristi se za situacije u kojima se člana društva u pravnom smislu identificira sa samim društvom pa se nastavno na takvo shvaćanje smatra da je član alter ego samog društva.¹⁰ Takvim zanemarivanjem odvojenosti pravnog subjekta pravne osobe od pravne osobe dolazi do probijanja pravne osobnosti.

„Mere instrumentality“ predviđen je za slučajeve kada član trgovačkog društva koristi društvo za ostvarivanje vlastitih interesa i tako izbjegava osobnu odgovornost.¹¹

U svakom slučaju, koja god se terminologija koristila, označavaju se situacije u kojima sudovi temeljem načela pravičnosti ili zlouporabe prava, u sudskom postupku donesu odluku kojom se članovima društva, članovima uprave društva ili upravnom odboru pripisuje osobna odgovornost za postupanje tijekom kojeg je vjerovnicima nanесena materijalna ili nematerijalna šteta, a sve kako bi se povećala imovina društva.¹² Ergo, radi se o postupanju u svoju korist na štetu društva i trećih.

Institut se dopunjavao sudskim odlukama koje su, uzročno-posljedično, dovodile do razvijanja brojnih teorija koje na pravnim i racionalnim temeljima pokušavaju jasnije sugerirati značenje pojma proboja pravne osobnosti.¹³ Razvilo se *učenje o subjektivnoj zlouporabi društva*, *učenje o cilju pravne norme* te *mješovita teorija*¹⁴ koje su detaljnije spomenute i objašnjene u njemačkom učenju o proboju pravne osobnosti. U SAD-u su se, uz tri teorije, izgradila i tri modela na kojima se temelji proboj pravne osobnosti, a koja uključuju jedinstvo interesa i vlasništva, zatim

⁹ Jelinić S.; Akšamović D., O proboju pravne osobnosti, Liber amicorum Zvonimir Šeparović: od kaznenog prava do viktimologije, 2009., str. 151.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *Ibid.*

¹² Jelinić; Akšamović, *op.cit.* u bilj. 8., str. 554.

¹³ *Ibid.*, str. 554.

¹⁴ *Ibid.* str. 555.

protupravnu radnju i kauzalni neksus između poduzete radnje i učinjene štete.¹⁵ Sukladno trima modelima, da bi se smatralo da postoji institut „piercing the corporate veil“, teret dokazivanja je na onome koji tvrdi da je društvo osnovano kao varka, iz čiste formalnosti ili da se u osnovanom društvu nisu poštivale odredbe statuta ili društvenog ugovora (sazivanje glavne skupštine, uplate temeljnog kapitala do određenog minimalnog iznosa) i uzročno posljedično, da su osnivači koristili osnovano društvo za svoje vlastite ciljeve i korist vodeći se načelom odvojenosti, ujedno i nedodirljivosti od strane zakonskih odredbi, a sve na štetu društva.

Učenje o podizanju ili probijanju „zaštitnog vela“ u američkom pravu razvilo se na temelju sudskih odluka kojima žele spriječiti prijevaru, nepravdu, izbjegavanje pravne odgovornosti, iskrivljivanje ili sakrivanje istine ili neopravdano isticanje prigovora.¹⁶ Model Business Corporation Act, model kojim savezne države uređuju svoje korporativno pravo ne uređuje izravno pitanje o proboju pravne osobnosti, već je odlučivanje o postojanju proboja zavisno od diskrecijske ocjene suda u konkretnom slučaju.¹⁷ Također, kao i njemačko učenje, smatra se da će se uspjeh u dokazivanju proboja pravne osobnosti češće ostvariti kada se radi o društvima kapitala s jednim članom, nego u slučaju dokazivanja proboja kod društva kapitala s većim brojem članova.

Ipak, američki autori u određenim situacijama kod društva kapitala u potpunosti isključuju postojanje proboja pravne osobnosti.¹⁸ Kao primjer za to navode javna dionička društva za koje prevladava mišljenje kako u njima ne postoji osobna odgovornost članova društva za obveze društva.¹⁹ Javna dionička društva su ona koja izdaju dionice javnom ponudom ili imaju velik broj dioničara i visok minimalni iznos temeljnog kapitala pa iz tog razloga dioničari nemaju velik utjecaj na upravljanje.²⁰ Iz tog razloga se smatra da ne postoji mogućnost zlouporabe u mjeri u kojoj ona postoji u društvima kapitala s jednim ili malim brojem članova. Tome je tako jer, općenito, u društvima koje vodi jedna osoba, sve su funkcije objedinjene u

¹⁵ Lazarušić M., *Proboj pravne osobnosti*, 2010., str. 132.

¹⁶ Barbić, *op.cit.* u bilj. 5, str. 289.

¹⁷ Jelinić; Akšamović, *op.cit.* u bilj. 8, str. 555.

¹⁸ *Ibid.*, str. 556.

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ Zakon o tržištu vrijednosnih papira, NN 84/02, čl. 114. st. 1. t. 1.,2.

istoj osobi koja istovremeno predstavlja i upravu i nadzorni odbor i glavnu skupštinu, to jest, 3 organa u jednoj osobi. Na taj način široko su otvorena vrata za zlouporabu načela odvojenosti.

Iz svega navedenog slijedi kako je u društvima kapitala u kojima postoji veći broj članova veća vjerojatnost neuspješnog pozivanja na institut proboja pravne osobnosti, a time i njegovog dokazivanja u sudskim postupcima. Zaključivanjem a contrario, a i iz prakse koja se navodi kasnije u radu, uspješnost dokazivanja proboja uvelike ovisi o broju članova društva.

Tome u prilog govore i brojni slučajevi iz prakse, posebno slučaj koji datira iz 60-ih godina 20. stoljeća pod nazivom *Walkovsky v. Carlton*.²¹ U predmetu je tužitelj kao oštećenik stradao u prometnoj nesreći koju je prouzročio taksist. Taksist radi u taksi kompaniji, društvu s ograničenom odgovornošću, koje je osnovano s neznatnim temeljnim kapitalom i koje je bilo osigurano za slučaj nezgode do iznosa od 10.000,00 dolara.²² Tužitelj tuži taksi kompaniju i s obzirom da ne postoji dostatna imovina iz koje bi se mogao namiriti, tužitelj iznosi tvrdnju pred sudom u kojoj navodi kako je tuženik jedno od 10 trgovačkih društava čiji je osnivač ista osoba – William Carlton. Sva trgovačka društva tog vlasnika djeluju kao jedinstveni ekonomski subjekt i sva su osnovana s ciljem ograničavanja odgovornosti društava za obveze na minimalni zakonom propisani iznos temeljnog kapitala. Tužitelj temeljem tih činjenica traži da sud zanemari načelo odvojenosti člana društva od društva te traži da mu se šteta nadoknadi iz imovine svih društava koja su, iako odvojena, faktički jedan pravni subjekt. Sud odbija usvojiti tužbeni zahtjev isključivo na temelju činjenice da je društvo osnovano s minimalnim iznosom temeljnog kapitala jer bi se tako apsolutno zanemarilo temeljno pravilo o ograničenoj odgovornosti članova društva kapitala.

Odluka suda izazvala je mnogo diskusije i polemike među stručnjacima,. Iako je jedan od sudaca u predmetu *Walkovsky v. Carlton* smatrao da je očigledno riječ o

²¹ John Walkovsky v. Willian Carlton, 223 N.E. 2d 6 (NY 1966)

https://nycourts.gov/reporter/archives/walkovszky_carlton.htm (zadnje pristupano 23.02.2023.)

²² Jelinić; Akšamović, *op.cit.* u bilj. 9., str 157.

zloupotrebi, njegovo mišljenje nije bilo u većini.²³ Iz navedenog, razvidno je u čemu leži problematika dokazivanja proboja pravne osobnosti – utvrđivanju zlouporabe.

3.2.2. Njemačko učenje

Povijesno gledajući, Njemačka se s pojmom proboja pravne osobnosti susreće od 1920-ih godina, ali tek trideset godina kasnije pojam se obrađuje u literaturi. Najveći utjecaj imalo je američko pravo koje se prvo susrelo s navedenim institutom. Kao što u američkoj praksi imamo izraz „piercing the corporate veil“, tako i njemački pravni teoretičari koriste termin „Durchgriffshaftung“ koji označava osobnu odgovornost članova društva za obveze društva.²⁴ U njemačkom pravu, kao i u američkom, koristi se više izraza za institut proboja pravne osobnosti.²⁵ Uz prethodno spomenuti Durchgriffshaftung, još se koristi i „Durchgriff“ kao termin pojma proboj, a ponekad i „Haftungdurchgriff“.²⁶ Također, u njemačkom učenju prihvaćena je podjela na proboj u užem i širem smislu.²⁷

U užem smislu, probom se smatra proširivanje učinaka pravne norme s njezinog adresata na adresanta, to jest, s pravne osobe (trgovačko društvo) na pravne subjekte pravne osobe (članovi društva).²⁸ U takvom shvaćanju, zanemaruje se načelo odvojenosti čime društvo kao pravna osoba gubi svoju samostalnost.

U širem smislu, svako društvo sudjeluje u pravnom prometu te tim sudjelovanjem preuzima obveze na sebe i za sebe, a smatra se da proboj pravne osobnosti nastane svaki put kad povodom obveze društva nastane pravni odnos između vjerovnika i članova društva, neovisno o *titulusu* (pravnom temelju) odnosa.²⁹ U tom smislu, u potpunosti se zanemaruje neovisnost i odvojeni subjektivitet društva nasuprot subjektiviteta članova, budući da se svaki pravni odnos društva i vjerovnika smatra pravnim odnosom člana društva i vjerovnika.

²³ Jelinić; Akšamović, *op. cit u bilj.* 9. str. 158.

²⁴ Jelinić; Akšamović, *op.cit. u bilj* 8. str. 553.

²⁵ Brnabić R., *Proboj pravne osobnosti i odgovornost za obveze*, Doktorska disertacija, Zagreb, Pravni fakultet, 2010., str. 14.

²⁶ *Ibid.*

²⁷ *Ibid.*

²⁸ *Ibid.*, str. 15.

²⁹ *Ibid.* str. 14.

Njemačka normativna teorija i znanost iznjedrila je i tri gledišta o proboju pravne osobnosti, također na temelju američkog učenja. Tako se razvila teorija subjektivne zloupotrebe prava, teorija cilja pravne norme i miješana teorija.³⁰

a) *Teorija zloupotrebe prava* dijeli se na *subjektivnu* i *objektivnu* zloupotrebu. Prema njima se načelo odvojenosti, na kojem počivaju društva kapitala, treba u potpunosti ignorirati u situacijama kada član društva koristi društvo i zluporabi svoj položaj zbog ostvarivanja nedopuštenog cilja. Prema *učenju o objektivnoj zluporabi* dovoljno je da se radi o postizanju nedopuštenog cilja, ali se ne traži postupanje u lošoj vjeri (*mala fide*) da bi se smatralo da je došlo do proboja jer pravni poredak ni u jednom slučaju ne smije tolerirati povredu zakonskih odredbi.³¹ Objektivna teorija naziva se još i institucionalna zluporaba te se u njoj primjeni teret dokaza prebacuje na počinitelja zato jer nije potrebno dokazati postojanje subjektivnog elementa, to jest, krivnje.³² Zagovornik *učenja o subjektivnoj zluporabi* jest Serick koji istovremeno i prvi u njemačkoj praksi obrađuje pojam proboja pravne osobnosti u literaturi te zastupa stajalište da se proboj treba dopustiti, ako se društvo kao pravna osoba koristi da bi se prevario zakon, povrijedila ugovorna obveza ili s namjerom oštetili vjerovnici.³³

b) *Teorija cilja pravne norme* počiva na mišljenju da je u rukama suda procijeniti je li u svakom konkretnom i individualnom slučaju postupanjem člana doveden u pitanje cilj pravne norme koja se odnosi na načelo odvojenosti člana društva od samog društva te da, kada se spomenuta premisa pokaže istinitom, konkluzija je da je došlo do proboja pravne osobnosti.³⁴ Zagovornik teorije cilja pravne norme je Mueller-Freienfells koji polazi od mišljenja da pravna osoba nije biće, nego fiktivni zbroj činjenica i normi.³⁵ Ova teorija se odmiče od promatranja načela odvojenosti pa se proboj pravne osobnosti proučava iz perspektive važnosti

³⁰ Lazarušić, *op.cit.* u bilj. 15, str. 131.

³¹ Brnabić, *op.cit.* u bilj. 25, str. 36.

³² *Ibid.* str. 36.

³³ *Ibid.* str. 36.

³⁴ Jelinić; Akšamović, *op.cit.* u bilj. 8, str. 555.

³⁵ Brnabić, *op.cit.* u bilj. 25, str. 36.

prava koja bi imala prednost pred načelom odvojenosti zbog zaštite drugih pravnih normi u određenom slučaju.³⁶

c) Posljednja i prevladavajuća, „mješovita“ teorija, daje na važnosti sudu koji u svakom pojedinačnom slučaju mora odrediti je li došlo do uvjeta koji pretpostavljaju institut proboja pravne osobnosti, ali za takvo dokazivanje potrebno je ispuniti određene pretpostavke.³⁷ Wilhelm kao zagovornik spomenute teorije smatra kako do proboja neće doći ako je član društva postupao s dužnom pažnjom.³⁸

3.2.3. Englesko učenje

Za razliku od njemačkog učenja, engleski sudovi su kroz povijest razvili svoju praksu koja se tiče proboja pravne osobnosti, ne oslanjajući se na američku praksu. Tako su ustanovili da postoje dvije vrste slučajeva u kojima je proboj dozvoljen: proboj temeljem pravila nastalih u sudskoj praksi (case law) i proboj temeljem obvezujućih zakonskih normi (express statutory provisions).³⁹

Današnja engleska sudska praksa navodi tri moguća rješenja za institut proboja pravne osobnosti koja uključuju društvo kao zastupnik člana (*agency*), učenje o društvu kao fasadi (*argument društvenog vela*) i društvo kao zasebna gospodarska cjelina (*single economic unit*).

a) Društvo kao zastupnik člana (*agency*)

Društvo kao zastupnik člana je učenje koje pretpostavlja odnos zastupstva između društva koje preuzima obveze u ime i za račun člana koji je zapravo nositelj odgovornosti i obveznik pravnog odnosa.⁴⁰ Prema toj teoriji, vladajući član društva ili društvo majka u potpunosti kontrolira društvo kćer, na način da društvo majka kao zastupnik odgovara za obveze društva kćer koje je ono na sebe preuzelo prilikom sudjelovanja u pravnom prometu, a sve po uputama društva majke.⁴¹ Najveći

³⁶ *Ibid.*, str.37.

³⁷ Lazarušić, *op.cit.* u bilj. 15, str. 132.

³⁸ Kos J., *Proboj pravne osobnosti – odgovornost članova društva kapitala za obveze društva*, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, 1999., str. 206.

³⁹ Brnabić, *op.cit.* u bilj. 25, str. 45.

⁴⁰ *Ibid.* str. 46.

⁴¹ *Ibid.*

problem ovog učenja jest činjenica da faktično ne postoji ugovor o zastupanju pa je upitno kako dokazati postojanje odnosa zastupstva i činjenicu da je društvo-zastupnik postupalo po uputama zastupanog društva..⁴²

b) *Argument društvenog vela*

U metodi učenja o društvu kao fasadi očituje se model koji postoji u američkom pravu i prema kojem se tvrdi da se društva osnivaju kao maske za prijevaru i zlonamjerno postupanje članova društva prema vjerovnicima.⁴³ U tom smislu, moglo bi se govoriti o postojanju društva kao „alter egu“ osnivača, kao što to tumači američko učenje.

c) *Single economic unit*

Teorija koja vrijedi samo za povezana društva i prema kojoj sud može zanemariti pravnu odvojenost društva koje čine koncern te ih smatrati jedinstvenom cjelinom u gospodarskom i pravnom smislu.⁴⁴ Ta jedinstvena cjelina odgovara za sve obveze koje pojedina društva koncerna preuzmu na sebe.⁴⁵ Ova teorija je primarno bila prihvaćena od strane sudova, no kasnije se sve više od nje odustaje jer se prema ekonomskom gledištu možda više može društava smatrati jednom zajedničkom cjelinom, ali u pravnom smislu to nije moguće. Na temelju toga, mišljenja su se počela razilaziti, a slijedom toga je i ova teorija napuštena.

4. PROBOJ PRAVNE OSOBNOSTI DRUŠTVA KAPITALA

Institut proboja pravne osobnosti javlja se u trgovačkim društvima kapitala. U njima postoji propisan minimalni iznos temeljnog kapitala koje u društvo moraju unijeti njegovi članovi prilikom osnivanja društva. Temeljni kapital ima dvojaku ulogu, on je protuteža povlastici neodgovornosti i pokazatelj je vjerovnicima kolika je bila imovina društva u jednom trenutku (trenutku osnivanja).⁴⁶ U društvima osoba ne dolazi do proboja pravne osobnosti jer njegovi članovi odgovaraju za obveze

⁴² *Ibid.*

⁴³ *Ibid.* str. 49.

⁴⁴ *Ibid.* str. 53.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶Petrović; Ceronja, *op. cit.* u bilj. 1. str. 33.

društva. S druge strane, navedena karakteristika u društvima kapitala ne postoji. Članovi društva kapitala strogo su od njega odvojeni i ne odgovaraju za njegove obveze, a to nazivamo povlasticom neodgovornosti.

4.1. PRETPOSTAVKE ODGOVORNOSTI ZA PROBOJ

Situacije u kojima član društva zlorabi okolnost propisanu čl. 10. st. 3. ZTD-a, to jest, da ne odgovara za obveze društva, nastaje odgovornost tog člana za preuzetu obvezu. Odgovornost je solidarne naravi.⁴⁷ Za nastajanje solidarne odgovornosti nije potrebno da se donosi poseban akt ili odluka, već takva dogovornost nastaje ex lege.⁴⁸ Sudska praksa nam sugerira da se takva vrsta odgovornosti češće javlja kod društava s manjim brojem članova jer se s time povezuje i njihov veći utjecaj i moć u društvu, posebice ako su neki od njih ujedno i članovi uprave, nadzornog ili upravnog odbora ili izvršni direktori.⁴⁹

Slučajevi odgovornosti nabrojani su u čl. 10. st. 4. ZTD-a koji je također detaljnije obrađen na početku rada, ali se u njemu ne navode taksativno nabrojani razlozi koji se javljaju u točno propisanim oblicima, već je riječ o primjerima iz kojih bi se moglo zaključiti da je član društva zlonamjerno koristio svoju povlasticu neodgovaranja za obveze.⁵⁰ U praksi se svi ti navedeni primjeri iz čl. 10. st. 4. ZTD-a miješaju. Zato se kao pretpostavke odgovornosti mogu navesti situacije i pojavni oblici na temelju kojih potencijalno može doći do ostvarenja instituta proboja pravne osobnosti. Navodi se oblik vladajućeg položaja člana u društvu, miješanje imovine člana i društva i potkapitalizacija društva.

4.1.1. VLADAJUĆI POLOŽAJ ČLANA U DRUŠTVU

Da bi se član koji ima vladajući položaj u društvu smatrao odgovornim, on mora svoju poziciju zloupotrebjavati na subjektivan ili objektivan način. Subjektivnim načinom član iskorištava i koristi društvo s namjerom da ostvari ciljeve koje članovi kao pojedinci inače ne bi bili u mogućnosti ostvariti ili koristi društvo s namjerom da

⁴⁷ Barbić J., *Odgovornost članova za obveze društva kapitala*, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, 1999., str. 244.

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ *Ibid.* str. 245.

ostvari zabranjene ciljeve.⁵¹ O objektivnoj zlouporabi govorimo kada član društva koristi društvo suprotno cilju za koje je društvo osnovano, ali se pritom ne mora nužno raditi o zabranjenom cilju.⁵²

Prevladavajući utjecaj često se opisuje i u situacijama u kojima član društva nije fizička osoba, nego je član drugo vladajuće društvo koje može imati posredan ili neposredan utjecaj na ovisno društvo. Odnos vladajućeg i ovisnog društva karakterizira odnos u kojem vladajuće ima ovlasti utjecati na vođenje poslova ovisnog društva. *Neposredni prevladavajući utjecaj* vladajućeg na ovisno društvo postoji kad vladajuće izravno utječe na ovisno društvo temeljem sklopljenih ugovora o vođenju poslova, ugovora o prepuštanju poduzeća (tzv. poduzetnički ugovori); na temelju društvenog ugovora koji vladajućem daje pravo imenovanja članova uprave ili nadzornog odbora ili na temelju povezanosti osoba koje su imenovane u organima i vladajućeg i ovisnog društva.⁵³ *Posredni prevladavajući utjecaj* postoji kad vladajuće društvo ima većinsko sudjelovanje u ovisnom društvu, a to ovisno ima većinski položaj u nekom trećem društvu koje je prema njemu isto tako - ovisno pa vladajuće ima utjecaj u oba ovisna društva posredno prevladavajućim putem.⁵⁴ Naravno, nije za presumirati kako, čim postoji odnos ovisnosti, automatski postoje i pretpostavke za proboj pravne osobnosti. Da bi se smatralo da je došlo do proboja pravne osobnosti mora se dokazati subjektivna pretpostavka zlouporabe okolnosti, to jest, da vladajuće društvo koristi olakotnu okolnost da ne odgovara za obveze ovisnog društva i da je ono koristilo ovisno društvo za postizanje cilja koji nije dopušten.

U okviru povezivanja društava u koncern, ono potencijalno može predstavljati opasnost za ovisno društvo, članove ovisnog društva i njegove vjerovnike.⁵⁵ Opasnost se očituje u tome da je ovisno društvo za koje i dalje vrijedi načelo odvojenosti prema članovima, podređeno ciljevima koncerna pa na taj način i ovisnom može nastati šteta.⁵⁶ Vladajuće društvo može ostvarivati vlastite ciljeve na

⁵¹ *Ibid.* str. 246.

⁵² *Ibid.*

⁵³ Brnabić, *op.cit.* u bilj. 25, str. 177.

⁵⁴ *Ibid.* str. 178.

⁵⁵ *Ibid.*, str. 179.

⁵⁶ *Ibid.*

štetu ovisnog društva, njegovih članova i vjerovnika, a sve u smislu pozivanja na pravilo po kojem ono ne odgovara za obveze ovisnog društva.⁵⁷ Vladajuće društvo može imati vlastiti gospodarski interes koji ne mora biti istoznačan interesima ovisnog društva, a ujedno može biti i štetan za njega.

Sklapanjem poduzetničkog ugovora – ugovora o vođenju poslova, pretpostavlja se neoboriva zakonska presumpcija da je riječ o koncernu vladajućeg i ovisnog društva na temelju kojeg vladajuće prema ovisnom stječe određena prava i obveze, a prestankom ugovora stječe obveze i prema vjerovnicima ovisnog društva.⁵⁸ Prema tome, osim što vladajuće društvo ima pravo davati upravi ovisnog društva upute za vođenje poslova, isto tako ima dužnost popunjavanja zakonskih rezervi, preuzimanja gubitaka ovisnog društva, isplate otpremnina ili primjerene naknade vanjskim dioničarima koja se određuje ugovorom.⁵⁹ Vladajuće društvo u okviru svojih širokih ovlasti određivanja vođenja poslova ovisnog društva, isto tako može narediti da se poslovi vode na štetu društva, ali za takvo postupanje vladajuće društvo mora preuzeti na sebe rizik takvog postupanja.⁶⁰ Slijedom navedenog, u ugovornom koncernu ipak postoji mehanizam kojim se ograničava vladajuće društvo kako ne bi postupalo s namjerom iskorištavanja ovisnog društva. Sve navedena postupanja od strane vladajućeg društva same po sebi ne pretpostavljaju postojanje proboja pravne osobnosti. U slučaju kad ovisno društvo postane insolventno ili se nad njim nije proveo stečajni postupak, vjerovnici ovisnog društva mogu od vladajućeg društva tražiti da im se podmire tražbine.⁶¹ Takvo ovlaštenje vjerovnika moglo bi upućivati na konkluziju da se radi o posebnom obliku odgovornosti za proboj jer vladajuće društvo prema takvim zahtjevima može istaknuti svoje prigovore.⁶²

4.1.2. MIJEŠANJE IMOVINE ČLANA I DRUŠTVA

Društva kapitala imaju temeljni kapital koji je potrebno u propisanom iznosu unijeti u društvo prilikom njegova osnivanja. Temeljni kapital u društvo unose

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ *Ibid.* str. 180.

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ *Ibid.* str. 181.

⁶¹ *Ibid.* str. 183.

⁶² *Ibid.*

članovi društva u novcu, stvarima ili pravima. Temeljni kapital ne smatra se imovinom društva, on je računovodstvena kategorija, pokazatelj vjerovnicima koliko su članovi bili spremni izgubiti i pripada pasivi društva. Aktivi društva pripisuju se stvari, prava i novac, to jest, sve ono što članovi prilikom njegovog osnivanja unose u društvo. Pasivi se pripisuju obveze, rezerve i temeljni kapital. Društvo raspolaže njegovim aktivnim dijelom, na temelju njega posluje te se ovisno o uspješnosti, odnosno ovisno o neuspješnosti poslovanja imovina povećava ili smanjuje. Imovina društva razlikuje se od imovine članova tog društva i u tom pogledu se najjasnije očituje načelo odvojenosti društva od njegovih članova. Do zanemarivanja načela dolazi kada vjerovnici imaju pravo tražiti namirenje svojih tražbina iz privatne imovine članova društva. Odnosno, u smislu proboja pravne osobnosti, članovi društva će vjerovnicima odgovarati zajedno sa svojom privatnom imovinom i imovinom društva kada s namjerom zlouporabe okolnost načela odvojenosti. No, ne smije se također zaboraviti da u pojedinim slučajevima vjerovnici imaju pravo, čak i kad se ne radi o probou, tražiti izravno namirenje od članova uprave iz njihove privatne imovine. To je slučaj u kojem vjerovnici od članova uprave, ako je društvo u blokadi, mogu izravno potraživati podmirenje svojih tražbina iz privatne imovine članova uprave, a tome je tako jer se za članove uprave krivnja pretpostavlja.

Do slučaja miješanja imovine člana i društva, a time i mogućih pretpostavki za probou, dolazi kad se zanemari načelo odvojenosti, a imovina društva se pomiješa sa imovinom člana društva tako da se knjigovodstveno više ne može jasno i sigurno razaznati koji objekti pripadaju imovini društva, a koji članu društva.⁶³ Nije nužno da se radi samo o neurednom vođenju knjigovodstva, već se miješanjem može smatrati i situacija kada se član društva ponaša s imovinom društva kao da je njegova vlastita. U svakom slučaju, sve dok postoji jasna granica između dvije navedene imovine, neće se moći govoriti o miješanju imovina i sukladno tome, neće biti moguće pozivanje na pojavni oblik miješanja imovina kao temelj zbog kojeg je došlo do proboja pravne osobnosti. Za miješanje imovine, može i ne mora postojati krivnja, to jest, ono može biti nenamjerno i namjerno. Neovisno o krivnji, kada se imovina društva prema poslovnim knjigama ili na neki drugi način više ne može specifično odrediti niti se ne može kontrolirati sigurnost kapitala društva, vjerovnicima se mora

⁶³ *Ibid.* str. 77.

dozvoliti da svoje zahtjeve potražuju od privatne imovine člana, a sve u svrhu podmirenja dugova društva.⁶⁴

Jasan primjer miješanja imovina očituje se u društvima koja se sastoje od samo jednog člana društva koji je ujedno i jedini član uprave, koji se služi istom adresom kao što je sjedište društva i čiji je predmet poslovanja isti kao i predmet poslovanja društva.⁶⁵ U tom slučaju postoji mogućnost da se nedovoljno jasno istakne odvojenost između dva pravna subjekta – člana i društva. U tom slučaju postojala bi odgovornost člana društva prema vjerovnicima jer se on ne bi mogao pozvati na okolnost da je jednom sklopio posao u ime društva, a drugi puta u svoje ime.⁶⁶

O miješanju je riječ i kada se prijevarno postupa na način kad jedini član društva, koji vodi poslove društva, osnuje još jedno ili više drugih društava i fiktivnim poslovima prebacuje sredstva iz jednog u drugo.⁶⁷ Također, kada član društva sklopi ugovor o zajmu u svoje ime, a za osiguranje koristi imovinu društva bez zabilježbe toga u poslovnim knjigama ili kada članovi društva koriste imovinu društva za svoje osobne potrebe (kupnja nekretnina, pokretnina, financiranje putovanja), a da se ništa od toga ne zabilježi u poslovnim knjigama društva.⁶⁸

Miješanje imovina potencijalno može imati veliku ulogu u narušavanju poslovanja društva u budućnosti jer imovina društva utječe na sposobnost i mogućnost financiranja društva, a time i na njegov ekonomski razvoj.⁶⁹ Zamagljivanjem granice između imovine člana društva i samog društva, uvelike se umanjuje sposobnost društva za razvoj i kvalitetno poslovanje koje donosi dobit, a što sve može rezultirati i upitnim opstankom društva, odnosno otvaranjem stečajnog postupka nad društvom zbog nesposobnosti plaćanja ili prezaduženosti.⁷⁰ Dakle, dolazi do nelikvidnosti društva, to jest, nemogućnosti namirenja obveza vjerovnicima budući da imovina kojom raspolaže nije dostatna za pokrivanje iznosa dugovanja.

⁶⁴ Barbić, *op.cit.* u bilj. 47, str. 254.

⁶⁵ *Ibid.* str. 255.

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ *Ibid.* str. 256.

⁶⁸ *Ibid.*

⁶⁹ Brnabić, *op.cit.* u bilj. 25, str. 80.

⁷⁰ *Ibid.* str. 81.

Iz prethodno navedenog, kada se govori o miješanju imovina razvidno je kako se radi o iskorištavanju sredstava iz imovinske mase društva bez opterećivanja osobnog računa i bez pokrića u poslovnim knjigama društva. Rijetko kad se takvo ponašanje može smatrati slučajnim i nenamjernim. Da bi došlo do proboja pravne osobnosti bitno je također da zbog izvlačenja sredstava iz društva od strane člana, društvo nema potrebnih sredstava za podmirenje svojih tekućih obveza prema vjerovnicima.⁷¹

4.1.2.1. NEUREDNO KNJIGOVODSTVO DRUŠTVA

Jedna od pretpostavki za miješanje imovine društva jest neuredno vođenje poslovnih knjiga društva što se tiče vođenja računa imovine društva..⁷²

U zakonskim propisima pojam urednost nije specifično određen pa se ni ne može dati jedna jedinstvena definicija pojma, ali se iz Zakona o računovodstvu može se donijeti zaključak o tome kakvo ponašanje bi karakteriziralo uredno postupanje, a nasuprot tome, kakvo neuredno.⁷³ Prema Zakonu o računovodstvu u čl. 7. određeno da je poduzetnik dužan prikupljati i sastavljati knjigovodstvene isprave, voditi poslovne knjige i sastavljati financijske izvještaje sukladno Zakonu i poštivati standarde financijskog izvještavanja i temeljna načela urednog knjigovodstva, a sve u svrhu mogućnosti provjere poslovnih događaja, financijskog položaja i uspješnosti poslovanja poduzetnika.⁷⁴ Također, poduzetnik je dužan u poslovnim knjigama evidentirati sve knjigovodstvene promjene u poslovnoj godini i osigurati da dokumentacija bude točna, potpuna, provjerljiva, razumljiva i zaštićena od oštećenja i promjena.⁷⁵ Što se tiče popisa imovine i obveza, poduzetnik na početku poslovanja mora popisati imovinu i obveze i navesti njihove pojedinačne vrijednosti u količinama i u novčanom iznosu.⁷⁶

⁷¹ Barbić, *op.cit.* u bilj. 47, str. 258.

⁷² Brnabić, *op.cit.* u bilj. 25, str. 93.

⁷³ *Ibid.*

⁷⁴ Zakon o računovodstvu, NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20, 114/22, čl. 7.

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ *Ibid.* čl. 15.

Iz prethodno navedenog, jasno i nedvojbeno se može zaključiti što označava pojam urednog vođenja poslovnih knjiga. Argumentum a contrario može se razaznati da postupanjem suprotno odredbama Zakona o računovodstvu dolazi do neurednog vođenja poslovnih knjiga.

Međutim, postoji distinkcija između stvarnog razgraničenja imovine društva i knjigovodstvenog razgraničenja. U slučaju da knjigovodstveno razgraničenje ne postoji, neće biti moguće utvrditi je li došlo do prijenosa imovine između članova društva i samog društva i ako je došlo, jesu li članovi društvu uzvratili ekvivalentnom protučinidbom.⁷⁷ Iz ZTD-a proizlazi odredba koja propisuje dužnost članova uprave da vode poslove društva s pozornošću urednog i savjesnog gospodarstvenika.⁷⁸ U slučaju povrede članovi društvu odgovaraju za nastalu štetu, ali da bi zahtjev društva za naknadu štete prema članu bio uspješan, društvo mora dokazati štetnu radnju ili propust člana uprave, nastalu štetu i kauzalni neksus između štetne radnje i nastale štete.⁷⁹ Krivnja se pretpostavlja, a onus probandi je na članu uprave koji mora dokazati da njegovim postupanjem nije došlo do povrede njegovih dužnosti, da ne postoji njegova krivnja i da ne postoji uzročno posljedična veza, ali uz to mora dokazati i da je svoje dužnosti obavljao sa pozornošću urednog i savjesnog gospodarstvenika.⁸⁰

Shodno svemu navedenom, ipak se ne može tvrditi da neuredno vođenje poslovnih knjiga neminovno uvijek dovodi do miješanja imovine društva s imovinom članova društva, a time i do situacije proboja pravne osobnosti. Institut proboja nije kazna za neuredno vođenje poslovnih knjiga društva, već pravno sredstvo zaštite vjerovnika kod miješanja imovina člana i društva.⁸¹

4.1.2.2. IZVLAČENJE SREDSTAVA DRUŠTVA OD NJEGOVIH ČLANOVA

Radnje koje posljedično dovode do miješanja imovina ne moraju nužno biti ograničene samo na novčane činidbe, nego uključuju i sve vrste činidba društva

⁷⁷ Brnabić, *op.cit.* u bilj. 25, str. 94.

⁷⁸ ZTD, čl. 252.

⁷⁹ Brnabić, *op.cit.* u bilj. 25, str. 95.

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ *Ibid.* str. 96.

prema njegovim članovima. Izvlačenje sredstava društva dijeli se na: izvlačenje novčanih sredstava i stvari, izvlačenje imovine besplatnim činidbama društva, izvlačenje imovine kada na činidbu društva član ne uzvratu ekvivalentnom protučinidbom, izvlačenje imovine kada na činidbu člana društvo uzvratu protučinidbom koja je više tržišne vrijednosti.⁸²

Izvlačenje sredstava društva očituje se u prebacivanju iznosa novca u gotovini i stvari iz imovine koja pripada imovini društva, u vlastitu, privatnu imovinu člana. Također, slučaj kad se trošak uređenja kuće čiji je vlasnik član društva, namiruju iz imovine društva. Spomenutim ponašanjem razvidno dolazi do kršenja članka 10. stavka 4. ZTD-a koji kaže: „*Smatra se da je ispunjena pretpostavka za odgovornost člana društva koji zloupotrebljava okolnost da kao član trgovačkog društva ne odgovara za te obveze ako protivno zakonu upravlja imovinom društva kao da je to njegova imovina*“.

Član koji primi činidbu od društva, a koja zahtjeva protučinidbu koju on društvu ne uzvratu, time stječe korist u visini iznosa protučinidbe koju je odbio izvršiti.⁸³ Član koji ipak izvrši dužnu protučinidbu, ali ne u iznosu jednakom činidbi koju je primio, stječe imovinsku korist u visini razlike ugovorene i uobičajene cijene činidbe. U oba se slučaja imovina smanjuje, a potonje predstavlja i slučaj prikrivenog oduzimanja imovine društva.⁸⁴

Član društva koji proda neku stvar društvu po višoj cijeni od one koja je na tržištu za tu stvar određena, opetovano bez pravnog temelja stječe višak iznosa za koji je prodao stvar.⁸⁵

Svi navedeni primjeri predstavljaju načine miješanja imovine društva i člana društva utjecajem člana koji smanjivanjem imovine društva istodobno povećava svoju privatnu imovinu. Svakako, ako se računovodstveno jasno zabilježi svako izvlačenje sredstava društva u poslovnim knjigama, teoretski ne bi trebalo doći do miješanja imovina. Argumentum a contrario, ako vođenje poslovnih knjiga i izvlačenje

⁸² *Ibid.* str. 99.

⁸³ *Ibid.* str. 100.

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ *Ibid.*

sredstava društva nije bilo propisno i uredno zabilježeno, neće biti moguće odrediti jasnu granicu između dvije imovine pa se time otvaraju vrata mogućnosti za proboj.

4.1.3. POTKAPITALIZACIJA DRUŠTVA

Pojmovi koji se često miješaju za značenjem pojma potkapitalizacije jesu insolventnost i prezaduženost. Insolventnost društva je situacija u kojoj je društvo nesposobno platiti svoje dospjele novčane obveze što može dovesti do otvaranja stečajnog postupka nad društvom, a prezaduženost je situacija kad imovina društva nije dostatna za pokrivanje postojeće obveze i isto tako predstavlja razlog koji može dovesti do otvaranja stečaja.⁸⁶

Razlikuje se nominalna i materijalna potkapitalizacija. *Nominalna* se javlja kad društvo uzima kredit zbog potrebe za vlastitim kapitalom, pri čemu se ne postavlja pitanje odgovornosti članova društva za obveze društva.⁸⁷ Vjerovnici se štite samo u slučaju zajma kojim se nadomješta kapital prilikom kojeg vjerovnici imaju prvenstveno pravo namirenja. O *materijalnoj* potkapitalizaciji riječ je u slučaju nedostatnog iznosa sredstava društva za vođenje redovitog poslovanja.⁸⁸ Odgovornost članova u takvoj situaciji ovisi o tome jesu li članovi bili obvezni pribavljati potrebna sredstva za poslovanje radi ostvarenja cilja kojeg su utvrdili prilikom osnivanja društva ili se rizik poslovanja prebacuje na vjerovnike pri čemu je bitna okolnost da članovi društva nemaju obvezu unošenja u društvo dodatnih sredstava osim njihovih uloga s kojima su sudjelovali u osnivanju društva.⁸⁹ Odgovornost članova kod materijalne potkapitalizacije javlja se u slučajevima postupanja članova s namjerom da u svoju ili korist nekog drugog umanje imovinu društva uz svijest o okolnosti da društvo nakon takvog postupanja neće moći podmiriti svoje obveze.⁹⁰

⁸⁶ Barbić, *op.cit.* u bilj. 47, str. 258.

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ *Ibid.*

⁸⁹ *Ibid.* str. 259.

⁹⁰ *Ibid.*

4.2. ODGOVORNOST ČLANA DRUŠTVA ZA PROBOJ

Dva mišljenja se međusobno suprotstavljaju vezano uz odgovornost člana društva za proboj. Prema jednom pogledu, svi članovi odgovaraju za obveze društva osobno, neograničeno, solidarno i cijelom svojom imovinom, a prema drugom pogledu, odgovornost se pripisuje onom članu koji je svojim djelovanjem uzrokovao nastanak miješanja imovina člana društva i društva.⁹¹ Na nijedno od navedenih mišljenja ne treba se u potpunosti osloniti jer se u svakom mogu naći mane i nedostaci koji se vežu uz manjinskog člana u društvu. Nastavno na prvo mišljenje, nije legitimno smatrati da manjinski član, koji ne utječe na poslovanje društva treba odgovarati cijelom svojom imovinom za obveze društva, a nastavno na drugo mišljenje, isto tako nije prihvatljivo da se a priori manjinskog člana oslobodi odgovornosti za slučaj miješanja imovina samo zato jer nema velik utjecaj u društvu.⁹² Razumljivije bi bilo da za obveze društva odgovara onaj član koji je uzrok miješanju imovina. Odgovornost bi bila solidarna, ako bi se radilo o članovima koji su prekršili svoje obveze.

4.2.1. ČLAN DRUŠTVA KOJI VODI POSLOVE DRUŠTVA

Vođenje poslova društva djelatnost je koja pripada djelokrugu poslova koje obavlja uprava društva. Djelokrug poslova uprave obuhvaća još i ovlast zastupanja društva, vođenja registra dionica, sastavljanja godišnjih izvješća o stanju društva i sastavljanje konsolidiranih godišnjih izvješća o stanju društva. Temeljem ovlasti vođenja poslova društva, razvidno je kako uprava mora imati pristup aktivi društva. Članovi koji su ovlašteni za vođenje poslova društva će najčešće uzrokovati miješanje imovina zbog neurednog vođenja poslovnih knjiga pa će prema tome neograničeno odgovarati svojom privatnom imovinom pri čemu je irelevantno je li član uspio ostvariti korist za sebe ili drugoga.⁹³ Odgovornost člana će postojati i ako je on znao ili mogao znati za prijenos imovine društva kojeg čini neki drugi član i

⁹¹ Brnabić, *op.cit.* u bilj. 25, str. 114.

⁹² *Ibid.*

⁹³ *Ibid.* str. 115.

ako je bio svjestan činjenice da se takvo postupanje nije zabilježilo u poslovnim knjigama.⁹⁴

4.2.2. ČLAN KOJI NE VODI POSLOVE DRUŠTVA

Član koji nije ovlašten voditi poslove društva ne može biti sagledan prema istim kriterijima koji vrijede za člana koji ima ovlasti vođenja poslova društva. Takav član ima manji opseg ovlasti pa tako ne može izvlačiti sredstva iz imovine društva, izvlačiti sredstva za financiranje poslovanja niti imati utjecaj na vođenje poslovnih knjiga temeljem kojih bi potencijalno moglo doći do miješanja imovine.⁹⁵ U ovom kontekstu važno je navesti značaj većinskog i manjinskog člana u društvu.

Većinski član, iako nije član uprave, najčešće ima velik utjecaj u društvu putem kojeg može utjecati na vođenje poslova. Temeljem tog velikog utjecaja na društvo on može zaobići skupštinu i upravu i samostalno izvlačiti imovinu, a da pritom ne djeluje s članom uprave te to svjesno ne zabilježiti u poslovnim knjigama ili može djelovati na člana uprave da on svojim postupanjem uzrokuje miješanje imovina društva.⁹⁶

S druge strane, manjinski član, također kao ne-član uprave, ne može ništa od prethodno navedenog. U pravilu ne može izvlačiti imovinu društva niti zaobilaziti glavne organe društva i nametati svoj utjecaj, budući da ga ni nema. Manjinski član može, ipak, uzrokovati miješanje imovina, ako se radi o prikrivenom vladajućem članu za kojeg drugi članovi drže poslovne udjele pa mu se na time, zajedno s udjelima drugih otvaraju vrata za većinu u skupštini društva i na taj način prikriveni član može koristiti imovinu društva i dovesti do miješanja imovina.⁹⁷

U svakom slučaju, miješanje imovina mogu uzrokovati i manjinski i većinski članovi društva, ali je u svakom individualnom slučaju potrebno utvrditi koji je član

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ *Ibid.* str. 116.

⁹⁶ *Ibid.*

⁹⁷ *Ibid.* str. 117.

uzrokovao situaciju miješanja imovina. Odgovoran će odgovarati cijelom svojom imovinom, neograničeno.⁹⁸

4.3. TERET DOKAZA

Teret dokaza, u načelu je na stranci koja iznosi određenu tvrdnju ili zahtjev. Teret dokaza je na tužitelju koji tvrdi da je član društva postupao zloupotrebljavajući okolnost da po zakonu ne odgovara za obveze društva, primjerice za obvezu urednog knjigovodstva temeljem koje može doći do miješanja imovina. Dokazivanje u navedenom slučaju odnosilo bi se na utvrđivanje neurednog vođenja poslovnih knjiga, izvlačenja sredstava iz imovine društva i posljedično nastanku pretpostavki koje bi potencijalno mogle dovesti do otvaranja stečajnog postupka nad društvom.⁹⁹ Tužitelj je u tom slučaju vjerovnik društva. Vjerovnici nemaju mogućnost uvida u način vođenja poslovnih knjiga, ali je društvo dužno omogućiti sudu uvid u poslovne knjige kao i u pripadajuće isprave relevantne za postupak. Odlučivanje o navedenom dokazu je u rukama suda temeljem slobodne ocjene, ali uz sudjelovanje stručne osobe – vještaka.¹⁰⁰ Nadalje, mora se dokazati da je društvo insolventno pa da je time i nastupio stečajni razlog temeljem kojeg može doći do otvaranja stečajnog postupka. Dokazivanje nije teško budući da sve dok potraživanja vjerovnika ne mogu biti podmirena, društvo nema sposobnost za plaćanje i smatra se insolventnim. Također, ovaj aspekt moguće je vrlo jednostavno utvrditi pokušajem provedbe ovrhe nad imovinom društva koja bi u tom slučaju bila neuspješna.¹⁰¹ Element koji se mora dokazati je i kauzalni nesus između miješanja imovina i insolventnosti.¹⁰² Potrebno je dokazati da prijenosom imovine iz imovine društva, zauzvrat od člana nije primljena ekvivalentna protučinidba te da je na taj način član svjesno i zlonamjerno postupao čineći štetu društvu, ali ujedno je i sebi uskratio povlasticu neodgovornosti propisanu člankom 10. ZTD-a. Uz prethodno, mora se dokazati i posljedica takvog zakonom nedozvoljenog postupanja, pod time smatrajući da zbog prijenosa imovine

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ *Ibid.* str. 109.

¹⁰⁰ *Ibid.* str. 110.

¹⁰¹ *Ibid.*

¹⁰² *Ibid.*

društvo nije sposobno niti je u mogućnosti podmiriti svoje obveze.¹⁰³ Kauzalni neksus je vjerovnicima najtegotnije dokazati jer oni nemaju uvid u poslovne knjige društva, ali i kad sudskim putem ostvare mogućnost uvida, ne znači da će im to u potpunosti olakšati dokazivanje uzročno posljedičnog odnosa jer ne znaju decidirano koji član ili koji su članovi neuredno vodili poslovne knjige.¹⁰⁴

5. SUDSKA PRAKSA

5.1. HRVATSKA

a) U presudi Županijskog suda u Splitu od 04. prosinca 2019.¹⁰⁵ odbijena je žalba tužitelja i potvrđena presuda Općinskog radnog suda u Zagrebu od 28. lipnja 2019.

Kada je radniku poslodavac trgovačko društvo (društvo kapitala – d.o.o.) i kada poslodavac ne isplati radniku dospjele plaće, radnik ne može isplatu neisplaćenih plaća neosnovano potraživati od fizičke osobe koja je jedini osnivač i vlasnik tog društva, osim u slučaju proboja pravne osobnosti. Da bi se radnik mogao pozvati na tu pravnu osnovu, on mora dokazati da je osnivač društva zloupotrebjavao okolnost da kao član trgovačkog društva ne odgovara za dospjele obveze svog trgovačkog društva.

Na utvrđeno činjenično stanje prvostupanjski sud je u cijelosti odbio tužbeni zahtjev tužitelja, uz obrazloženje da bi tuženik bio u obvezi isplatiti naknadu tužitelju jedino u slučaju da je došlo do proboja pravne osobnosti, ali da takvu situaciju tužitelj tokom postupka nije uspio jasno dokazati. Teret dokaza leži na tužitelju te u slučaju nedokazivanja tužbeni zahtjev tužitelja neće biti osnovan. Sama činjenica da se tužitelj nije mogao naplatiti od društva nad kojim je proveden i završen stečajni postupak ne pretpostavlja postojanje proboja pravne osobnosti. Također, u presudi je navedeno kako tužitelj nije uspio dokazati niti da je svoje potraživanje prijavio u stečajni postupak koji se vodio na tuženikom (V.A. d.o.o.).

¹⁰³ *Ibid.*

¹⁰⁴ *Ibid.* str. 111.

¹⁰⁵ V. presudu Županijskog suda u Splitu posl.br. Gž R-805/2019-2, dostupnu na <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/ZSRH2019ZsSTGzRB805A2> (zadnje pristupano 16.02.2023.)

Tužitelj se na takvu presudu prvostupanjskog suda pravovremeno žalio. Drugostupanjski sud je utvrdio da žalbenim razlozima nije dovedena u sumnju zakonitost i pravilnost pobijane presude te je odbio žalbu tužitelja kao neosnovanu i potvrdio presudu Općinskog radnog suda u Zagrebu.

b) Presudom Županijskog suda u Splitu, od 18. prosinca 2014.¹⁰⁶ odbijena je kao neosnovana žalba tuženika te je potvrđena presuda Općinskog suda u Splitu od 24. svibnja 2013. godine.

Predmet spora jest zahtjev tužitelja za isplatu iznosa od 316.828,00 kuna po osnovi članka 10. stavka 2., 3. i 4. ZTD-a koji govori o odgovornosti članova društva za obveze društva, to jest, zloupotrebi takvih okolnosti. Nesporno je utvrđeno da je tužitelj bio kupac od tvrtke A. n. d.o.o., čija je ovlaštena osoba bio tuženik te da je tužitelj kupio nekretninu u stambeno – poslovnom objektu na trećem katu oznake 312A od navedene tvrtke. Temeljem Predugovora od 23. srpnja 2002. tužitelj je tvrtki A. n. d.o.o. istog dana isplatio sporni iznos od 316.828,00 kuna. Nakon isplate i zaključenja Predugovora, nekretnina, tj. stan tužitelju nije predan niti mu je vraćen uplaćeni iznos. Razlog tome jest da je predmetna nekretnina u trenutku zaključenja Predugovora, već bila kupljena od druge osobe, M. L.

Nastavno, stranke su 12. listopada 2005. zaključile ispravak prethodno spomenutog Predugovora. Tuženik, koji je član Uprave i direktor prodavatelja A. n. d.o.o., ovjerio je svoj potpis kod javnog bilježnika te je usuglašeno kako se u Predugovoru nalazio lapsus, to jest, umjesto stana oznake 412 kako je trebalo pisati, pisala je oznaka stana 312 A. Stranke su se suglasno sporazumile da se Predugovor i uplata odnosi na stan broj 412 i nakon toga su zaključile i Ugovor o kupnji nekretnine, stana oznake 412. No međutim, situacija od prije se ponavlja te se opet utvrđuje kako je u trenutku zaključenja ispravka Predugovora i Ugovora o kupnji, dotični stan oznake 412, već bio prodan trećoj osobi S. S.

¹⁰⁶ V. presudu Županijskog suda u Splitu posl.br. Gžx-533/2013-2, dostupnu na <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/ZSRH2013StGzxB533A2> (zadnje pristupano 16.02.2023.)

Utvrđeno je da je tuženik jedini osnivač tvrtke A. n. d.o.o. koje je izgradilo zgradu u kojoj su se prodavala oba stana koje je tužitelj kupio, uredno platio i koji mu nikad nisu predani.

Iz svega opisanog, razvidno je kako je tuženik kao vlasnik i direktor tvrtke A. n. d.o.o. zaključio ugovor s tužiteljem o kupoprodaji stana koji uopće u trenutku zaključenja nije bio u njegovom vlasništvu. Kako se radi o tuženiku koji se i bavi izgradnjom i prometom nekretnina, očekuje se povećani stupanj pažnje i pozornosti u postupanju koje se tiče nekretnina, a posebice nekretnina koje je sam izgradio. Logično, može se zaključiti da, ako je stan u vlasništvu treće osobe ne može biti prodavan od nekog drugog tko nije više vlasnik.

Kao dodatna činjenica koja je potvrdila sumnje suda jest ta da je račun tvrtke A. n. d.o.o., odnosno tuženika, bio blokiran.

Iz tog razloga, sud je utvrdio kako je u ovom slučaju došlo do instituta proboja pravne osobnosti jer je tuženik zloupotrijebio okolnost da kao član društva ne odgovara za obveze istog društva.

Kod instituta proboja pravne osobnosti koji se opisuje u čl. 10. st. 2., 3. i 4. ZTD-a, na koje se sud i pozvao, postojanje zloupotrebe mora se pojedinačno dokazivati za svaki slučaj, osim ako se ne radi o kvalificiranom obliku kod kojih se zloupotreba ne treba zasebno dokazivati jer se presumira da postoji.

Slijedom navedenog, kao nesporan nameće se zaključak prvostupanjskog suda u kojem je presuđeno kako je u konkretnom slučaju došlo do proboja pravne osobnosti jer je tuženik kao član društva A. n. d.o.o., s namjerom iskoristio društvo da bi oštetio tužitelja kao vjerovnika za iznos od 316.828,00 kuna.

Pravodobno uložena žalba tuženika, nije dovela do sumnje u pravilnost i zakonitost prvostupanjske odluke.

Prvostupanjskom presudom naloženo je tuženiku isplatiti tužitelju iznos od 316.828,00 kuna sa zateznim kamatama, a također, temeljem odluke o parničnom trošku tuženik je obvezan isplatiti tužitelju iznos od 75.816,60 kuna.

Navedenom sudskom praksom odstupa se od uobičajene u kojoj se najčešće ne uspije dokazati zloropotreba prava, ali postoji razlog zašto je tome tako. Naime, ovdje se radilo o društvu s ograničenom odgovornošću koje je osnovala jedna osoba. Prema njemačkom učenju kojim se pokušalo objasniti institut proboja pravne osobnosti, u jednočlanim društvima s ograničenom odgovornošću često bi se mogli naći temelji za zloropotrebu koja bi posljedično dovela do proboja pravne osobnosti te se smatralo da su zato i otvarana takva društva.¹⁰⁷ Većina sudske prakse u kojoj je uspješno dokazan proboj pravne osobnosti počiva baš na jednočlanim društvima.

c) Presudom Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, od 11.09.2007.¹⁰⁸ odlučeno je kako se odbija žalba tuženika kao neosnovana i potvrđuje presuda Trgovačkog suda u Osijeku od 09.03.2004. Nalaže se tuženiku platiti iznos od 549.000,00 kn sa zateznim kamatama uz nadoknadu parničnog troška u iznosu od 32.957,35 kn.

Prvostupanjskim postupkom utvrđeno je kako je tužitelj u ovoj pravnoj stvari S. d.o.o., bio u poslovnom odnosu s trgovačkim društvom F. d.o.o., to jest, tuženikom B.H. koji je zastupao navedeno trgovačko društvo. Utvrđeno je također i da je tužitelj trgovačkom društvu s kojim je bio u poslovnom odnosu isporučio robu u vrijednosti od 549.000,00 kn te je kao dokaz tome priložen Sporazum od 03.09.2002. Sporazum je potpisan od direktora trgovačkog društva F. d.o.o. i kojim je utvrđen iznos dugovanja i način vraćanja duga tužitelju S. d.o.o. Aneksom od 06.12.2002. razvidno je dokazano i utvrđeno kako je tužitelj predlagao tuženiku produživanje roka plaćanja koji je bio utvrđen prethodno spomenutim Sporazumom, kojeg tuženik nije potpisao. Tužitelj je također pokušao naplatiti sporno potraživanje od tuženika, koje je utvrđeno iz predmetne dokumentacije i rješenjem o ovrsi, a koje je steklo pravomoćnost 04.09.2002. Potraživanje nije provedeno jer na računima tuženika nisu postojala sredstva za naplatu. Kao i u prethodno spomenutom predmetu pod točkom

¹⁰⁷ Brnabić, *op.cit.* u bilj. 25, str. 36.

¹⁰⁸ V. presudu Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, posl.br. Pž-3106/04-3, dostupnu na <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/VTSRH201G2007SPzB3106A043> (zadnje pristupano 15.02.2023.)

b), utvrđeno je kako je tuženik B.H. jedini član uprave koji ima ovlaštenje zastupati trgovačko društvo bez ograničenja.

Slijedom navedenog, naslovni sud je na pravilno utvrđeno činjenično stanje ispravno primijenio materijalno pravo, odnosno odredbom čl. 10. st. 3. ZTD-a utvrđen je proboj pravne osobnosti prema kojoj član trgovačkog društva ne može zloupotrijebiti okolnost da po zakonu ne odgovara za obveze društva.

Iz navedenog proizlazi da je zaista jednostavnije dokazati namjeru iskorištavanja odredaba zakonskih propisa u svoju korist, a na štetu društva u jednočlanim društvima.

6. ZAKLJUČAK

Trgovačka društva, jesu bila i nastavljaju biti, glavni pokretači gospodarskih i ekonomskih aktivnosti u današnjem svijetu. Bez njih, svijet kakav danas poznajemo ne bi postojao i ne bi se dalje rapidno razvijao. U tome najznačajniju ulogu, sa sigurnošću, imaju društva kapitala.

Institut proboja pravne osobnosti, zbog nemogućnosti preciznijeg zakonskog određivanja te čak i u državama koje se već stotinjak godina sa njime susreću i dalje nailazi na prepreke prilikom utvrđivanja njegovog postojanja.

Proboj pravne osobnosti kao institut vrlo teško može dokazati. Posebice u trgovačkim društvima, poput dioničkih društava, u kojima ima velik broj članova. U većini slučajeva u kojima se proboj pravne osobnosti sa uspjehom dokazao, radilo se o jednočlanom društvu u kojem jedini član zloupotrebljava svoju poziciju na štetu društva. Iz američke, njemačke, engleske, ali i hrvatske prakse može se izvesti isti zaključak. Zato je zadatak zakonodavca da takvo ponašanje, kojim se zloupotrebljavaju ovlasti, dovoljno decidirano regulira, ograniči i primjereno sankcionira.

Dapače, u tom kontekstu, ne smatram kako odluku o odgovornosti članova za obveze društva treba donijeti olako, već nakon precizne analize činjeničnih stanja i u jasnim

i opravdanim slučajevima. U suprotnom, otvorila bi se vrata pravnoj nesigurnosti, što nijednom pravnom poretku nije cilj. U svim slučajevima iz prakse, neovisno o kojem područja prava se radilo, od neizmjernog je značaja održati kontinuitet i povjerenje u sustav. Jednako postupanje prema svima u različitim situacijama omogućava povjerenje u institucije i sustav. U situacijama u kojima je očita korist za članove, a istodobno i očita šteta za vjerovnike treba postojati sistem koji kvalitetno funkcionira i u kojem je zaštita vjerovnika na prvom mjestu. Zakonom o trgovačkim društvima i specifičnim odredbama koje se odnose na proboj pravne osobnosti, naš zakonodavac pokušao je uspostaviti kvalitetniji sistem sa jasnije određenim pretpostavkama koje bi svojim ispunjenjem značile ostvarivanje instituta probijanja pravne osobnosti. Zakonodavac je propisao element zlouporabe koji mora postojati da bi se uopće moglo razmišljati o potencijalnom ostvarenju proboja pravne osobnosti. Uz sve propisane zakonske odredbe, konačna ocjena o zlouporabi i ostvarenju instituta uvelike zavisi od slobodne diskrecijske ocjene suda. Sud prilikom donošenja odluke mora u obzir uzeti i temeljna načela postupanja pojedinaca u pravnom prometu, posebice načelo savjesnosti i poštenja, ravnopravnosti, dužnosti ispunjenja obveze i zabranu prouzročenja štete.

Glavna zadaća instituta proboja pravne osobnosti jest zaštita vjerovnika, odnosno zaštita onih koji u dobroj vjeri i s pouzdanjem pristupaju sklapanju pravnih poslova u nadi da će za njih i suprotnu stranu proizaći obostrana korist. Iz tog razloga, institut proboja pravne osobnosti, iako nailazi na svoje prepreke, mora se dalje razvijati kroz sudsku praksu te temeljem ujednačenosti odluka i presedana stvoriti temelje za kvalitetniju i sigurniju zaštitu vjerovnika.

LITERATURA

1. Barbić J., *Odgovornost članova za obveze društva kapitala*, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i prakse, 2013.
2. Barbić J., *Pravo društava, knjiga prva, opći dio*, Zagreb, 2006.
3. Brnabić R., *Proboj pravne osobnosti i odgovornost za obveze*, Doktorska disertacija, Zagreb, Pravni fakultet, 2010.
4. Jelinić S.; Akšamović D., *O probouju pravne osobnosti*, Liber amicorum Zvonimir Šeparović: od kaznenog prava do viktimologije, 2009.
5. Jelinić S.; Akšamović D., *O probouju pravne osobnosti*, Pravo u gospodarstvu, 2009.
6. Kos J., *Proboj pravne osobnosti – odgovornost članova društva kapitala za obveze društva*, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, 1999.
7. Lazarušić M., *Proboj pravne osobnosti*, 2010.
8. Petrović S.; Ceronja P., *Osnove prava društava*, Zagreb, 2019.

REGULATORNI TEKSTOVI I SUDSKA PRAKSA

1. Zakon o računovodstvu NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20, 114/22;
<https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-ra%C4%8Dunovodstvu>
2. Zakon o trgovačkim društvima, NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22;
<https://www.zakon.hr/z/546/Zakon-o-trgova%C4%8Dkim-dru%C5%A1tvima>
3. Zakon o tržištu vrijednosnih papira, NN 84/02; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_07_84_1390.html
4. Presuda Županijskog suda u Splitu, posl. br. Gž R-805/2019-2;
<https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/ZSRH2019ZsSTGzRB805A2>
5. Presuda Županijskog suda u Splitu, posl. br. Gžx-533/2013-2;
<https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/ZSRH2013StGzxB533A2>
6. Presuda Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, posl. br. Pž-3106/04-3;
<https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/VTSRH201G2007SPzB3106A043>

7. John Walkovsky v. Willian Carlton, 223 N.E. 2d 6 (NY 1966)
https://nycourts.gov/reporter/archives/walkovszky_carlton.htm